

Motion till riksdagen 2023/24:1527

av **Linus Lakso m.fl. (MP)**

Ett miljövänligt, robust och konkurrenskraftigt energisystem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta och genomföra en nationell plan för utfasning av fossil energi, inklusive ett slutdatum för användning senast 2030, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla alla fossila subventioner och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klassa torv som ett fossilt bränsle och fasa ut brytning och användning av torv för energiproduktion och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett planeringsmål för 150 terawattimmar havsbaserad vindkraft till 2040 och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett planeringsmål för 30 terawattimmar solenergi till 2030 och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga solceller på alla offentliga byggnader och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera tillståndsprocesserna för vindkraft genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lokal elbonus som ger kommunerna betalt för den förnybara el de producerar och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge närboende till vindkraft rätt till ersättning från vindkraftsbolagen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge närboende till vindkraft rätt till andelsägande och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt Försvarsmakten att arbeta med villkorade tillstånd och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka skatten på andelsägande av solenergi för boende i flerbostadshus och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa all skatt på egenproducerad el (även över gränsen på 500 kilowatt) och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för nya solparker genom att förtydliga länsstyrelsernas roll i tillståndsprocessen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett investeringsstöd för storskalig solvärme och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införliva småskalig solvärme i det gröna avdraget och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett långsiktigt system för omfattande energieffektiviseringar och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett långsiktigt statligt stöd för energieffektivisering med 60 procent av kostnaderna för åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett stöd till näringslivets energieffektiviseringar och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort skatterabatten på el för serverhallar och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fördubbla antalet energirådgivare i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett bonus malus-system för produkter för att gynna de mest energisnåla och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler för byggnader genom att kontrollera uppmätta värden i stället för att förlita sig på beräknade värden och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för ett transporteffektivt samhälle för att minska energiförbrukningen inom transportsektorn och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utnyttja spillvärme mer effektivt och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fastighetsägare bör ges rätt att ta del av förbrukningsstatistik för all energi som levereras till fastigheten, inklusive hyresgästers förbrukning av uppvärmningsenergi, komfortkyla samt

- hushålls- och verksamhetsel på aggregerad nivå, och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett mål för efterfrågefleksibilitet i elsystemet och tillkännager detta för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för energilagring och införa ett teknikneutralt stöd för energilagring, såsom vätgas, pumpkraft, batterier och värmelager, och tillkännager detta för regeringen.
 30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett introduktionsstöd för elektrobränslen samt att snabbt möjliggöra för elektrobränslen att delta i reduktionsplikten och tillkännager detta för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera och skapa förutsättningar för lokala och regionala marknader för flexibilitet i elanvändningen och tillkännager detta för regeringen.
 32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en dynamisk elskatt skulle kunna utformas för att ge ökade incitament för flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.
 33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera dynamiska nätavgifter som främjar flexibilitet och smart energianvändning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kundens kostnader för effekt tydligt bör redovisas och tillkännager detta för regeringen.
 35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år genom regelförändringar som föreslås i den statliga utredningen om moderna tillståndprocesser för elnät, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stötta framtidens kraftvärme- och värmeproduktion samt underlätta för lokal effektproduktion och stödtjänster och tillkännager detta för regeringen.
 37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt att överföra egenproducerad el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller närliggande fastigheter och tillkännager detta för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra att tillgången på nätkapacitet styrs av miljö- och samhällsnytta och tillkännager detta för regeringen.
 39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa testbäddar för undantag från dagens elmarknadsregleringar i syfte att reducera effektoppar och stimulera ny teknik och reglering och tillkännager detta för regeringen.
 40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att laddboxar som installeras genom det gröna teknikavdraget och uppfyller standarden ISO 15118 får avdrag på 75 procent och tillkännager detta för regeringen.
 41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnäts effektreserv och störningsreserv ska vara 100 procent förnybar samt att Sverige gentemot EU bör driva på för att flexibilitet ska få ingå i effektreserven igen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Förbränning av fossila bränslen har skapat nästan 80 % av koldioxidutsläppen sedan den industriella revolutionen och är därför den huvudsakliga anledningen till att den globala medeltemperaturen nu stiger i den snabbaste takten någonsin. Vetenskapen har tydligt visat hur en varmare värld påverkar möjligheten till mänskligt liv, säkerhet och välfärd negativt. Trots det använder vi fortfarande fossila bränslen överallt i våra samhällen. Fossila bränslen står idag för över 80 % av energianvändningen globalt. För att bli kvitt vårt beroende av fossila bränslen behöver vi satsa massivt på förnybar energi och elektrifiera stora delar av våra samhällen. För att bytet från fossil till förnybar energi ska ske tillräckligt snabbt för att klara klimatmålen behöver vi en tydlig plan. Därför ser Miljöpartiet att vi behöver upprätta och genomföra en nationell plan för utfasning av fossil energi, inklusive torv, med ett slutdatum för användning. En sådan plan behöver inkludera att avveckla alla fossila subventioner.

Problemen med fossila bränslen är dock fler än så. Putins energikrig mot Europa har visat att övergången från det fossila till det förnybara är akut utifrån ett renodlat säkerhetsperspektiv. EU:s beroende av rysk energi har varit en enorm svaghet rent strategiskt eftersom Putin därmed har kunnat använda flödet av framförallt gas som ett påtryckningsmedel. Exportintäkterna från ryska fossila bränslen har dessutom finansierat Putins krig. Ett energisystem baserat på förnybara energikällor kompletterat med energilagring är dessutom ett säkert och robust energisystem.

Slutligen handlar det om att skydda hushåll och företag från alltför stora ekonomiska risker. Ingen familj ska behöva lämna hus och hem, och inga företag ska behöva gå i konkurs, på grund av rusande energipriser. Beroendet av fossila bränslen innebär en risk eftersom att deras kostnader varierar kraftigt. Dessutom är det ofta billigare att producera el och värme med förnybar eller geotermisk energi än med fossil energi.

För att bli kvitt vårt beroende av fossila bränslen måste vi elektrifiera stora delar av våra samhällen – något som, enligt många bedömare, kommer att resultera i att elanvändningen fördubblas till 2045. Detta kräver inte bara en större energiproduktion. Vi behöver också en effektivare användning av energin och ett elnät som kan hantera framtidens utmaningar.

Storsatsa på förnybar billig energiproduktion

Miljöpartiet vill storsatsa på förnybar och billig energiproduktion. Vindkraften är idag den billigaste energikällan. Redan 2023 förväntas vindkraften stå för 30 % av Sveriges elproduktion. Företag står på kö för att bygga vid Sveriges bästa vindlägen. Svenska kraftnät har mottagit över 70 ansökningar om havsbaserade vindkraftsparker, motsvarande flera gånger Sveriges elbehov.

Även solenergin har en stor potential i Sverige. Genom solceller på villatak och lägenhetshus kan hushållen spara in pengar på sina elräkningar; för att underlätta bör skatten för andelsägande av solenergi för boende i flerbostadshus sänkas och skatten på all egenproducerad el slopas (även över gränsen på 500 kW). Med större solparker kan man producera stora volymer el som kommer alla till nytta. För att snabba på utvecklingen behöver länsstyrelsernas roll i tillståndsprocessen förtydligas. Det offentliga bör gå före genom att installera solenergi på alla offentliga byggnader. Med storskalig solvärme kan vi ersätta bioenergi och avfallsförbränning för att producera

värme till fjärrvärmenätet. För att främja utvecklingen behövs initialt ett investeringsstöd. Det möjliggör användning av bibränslen där de behövs allra mest, för att ersätta fossila bränslen. Solvärme bör även införlivas i det gröna teknikavdraget.

För att den positiva utvecklingen vad gäller utvecklingen av förnybar energi ska hålla i sig behövs dock politik. Det handlar dels om att sätta upp mål för de olika kraftslagen. Vi vill därför att Sverige sätter upp mål för att bygga ut den havsbaserade vindkraften med 150 TWh till senast 2040. Och 30 TWh solet till senast 2030. För att det ska bli möjligt behöver det kommunala vetot reformeras så att fattade beslut gäller och tillståndprocesserna effektiviseras genom att alla prövningar samlas hos en och samma myndighet. Men framförallt behöver den lokala nyttan öka genom att det införs en lokal elbonus som ger kommunerna betalt för den förnybara el de producerar samt att närboende till vindkraft ges rätt till deläggande och ersättning från vindkraftsbolagen. Försvarsmakten stoppar idag en enorm mängd förnybar energi; de behöver arbeta mer konstruktivt genom villkorade tillstånd så att mer hållbar energiproduktion kan byggas.

Men det handlar också om att stötta aktörer som idag är intresserade av att på olika sätt bidra till utvecklingen av Sveriges energiproduktion – med alltifrån kunskap och vägledning till ekonomiska premier och skattelättnader. Den förnybara energirevolutionen bär också på löftet om att göra Sverige till världens första energidemokrati. Vi vill att Sverige ska bli ett land där alla som vill får delta i bygget av vår framtida kraftproduktion – och därigenom dela på frukterna av dess produktion.

Kraftiga satsningar på energieffektiviseringar

Energieffektiviseringar är det snabbaste, billigaste och mest miljövänliga sättet att minska kostnaderna och miljöpåverkan för energi. På kort sikt är energieffektiviseringar det effektivaste som vi kan göra för att minska hushållens och företagens energikostnader.

Det finns en mängd åtgärder man kan göra för att minska energiförbrukningen, både i sin villa, i flerbostadshus och i företag. För familjen eller fastighetsägaren kan det handla om investeringar i ny teknik som värmer ett hus eller lokaler. Men det kan också handla om att optimera de olika system som redan existerar i en villa eller ett flerbostadshus, exempelvis genom att säkerställa att ventilation och värmesystem fungerar på bästa möjliga sätt tillsammans. För företaget kan det handla om att investera i mer effektiv teknik.

För att möjliggöra en snabb och hållbar omställning vill Miljöpartiet att staten tar en mer aktiv roll i att stötta hushållen och företagen i denna utveckling. Vi föreslår ett stöd där staten under en period tar 60 % av kostnaden för alla åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare. Med detta stöd kommer alla energieffektiviserande åtgärder att bli lönsamma snabbt. För att trygga en långsiktig styrning bör ett system för omfattande energieffektiviseringar införas; det kan vara en kvotplikt, ett auktionssystem eller liknande.

För att ytterligare underlätta effektiviseringsåtgärder bör fastighetsägare ges rätt att ta del av förbrukningsstatistik för all energi som levereras till fastigheten, inklusive hyresgästers förbrukning av uppvärmningsenergi, komfortkyla samt hushålls- och verksamhetsel på aggregerad nivå med hänsyn till personlig integritet.

Energisteget bör snarast återinföras för att stötta näringslivets arbete med effektivisering. Skatterabatten på el för serverhallar är inte längre motiverad och bör avskaffas. EU:s ekodesigndirektiv har varit framgångsrikt med att avlägsna de sämsta produkterna från marknaden. Den styrningen bör kompletteras med en styrning mot de energismartaste och miljövänligaste produkterna. Vi vill därför införa ett bonus malus-system för produkter, där de mest energi- och resurseffektiva produkterna blir billigare på bekostnad av de minst energi- och resurseffektiva produkterna. Det finns även en betydande potential att utnyttja spillvärme mer effektivt. Här behövs planering, samordning och incitament.

Här behövs dock också ökad tillgång till information. Pressen på kommunala energirådgivare ökar till följd av de ökade energipriserna. Vi vill att alla som vill ska kunna få rådgivning, och för att säkerställa det vill vi fördubbla antalet kommunala energirådgivare. Efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler för byggnader behöver stärkas genom att man kontrollerar uppmätta värden i stället för att förlita sig på beräknade värden.

Utöver industrin är transportsektorn den del av vårt samhälle som gör av med mest fossil energi. För att ställa om transportsektorn räcker det inte med enbart elektrifiering eller övergång till hållbara biodrivmedel – det är fullständigt nödvändigt att effektivisera transporterna. Det är därför avgörande att vi också arbetar hårt mot ett transporteffektivt samhälle. Med ett transporteffektivt samhälle avses ett samhälle där trafikarbetet med energiintensiva trafikslag som personbil, lastbil och flyg minskar. Detta kan ske både genom överflyttning till mer energieffektiva färdmedel/trafikslag och genom att transporter effektiviseras, kortas eller ersätts helt. Miljöpartiet vill därför se en rad åtgärder som leder till en minskad total mängd trafik på de platser där alternativ till bilen redan finns. I dagsläget handlar det framförallt om våra större städer.

Bygg framtidens smarta energisystem

Sveriges elnät är i stort behov av utbyggnad och utveckling. Miljöpartiet vill uppgradera det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar mer förnybar el. För att EU ska kunna göra sig oberoende av skurkstaterna och klara klimatomställningen behöver vi samarbeta. Det kommer att underlätta för alla att bygga ut den billiga och miljövänliga förnybara energin och vi kan överföra stora mängder el mellan EU:s länder. På så sätt kan vi hjälpa varandra att balansera energisystemen.

Med bättre samordning och utan onödiga hinder skulle hela processen för att bygga elnät kunna gå snabbare. Genom att tillståndsprocessen effektiviseras och moderniseras kommer ledtiderna för stamnätet att kunna kortas med cirka två år och halveras för de regionala och lokala näten. Vi behöver också utveckla energisystemens och energimarknadens funktionalitet. Det behöver finnas bättre incitament än idag för energilagring och flexibilitet.

Framtidens elsystem kommer att ha en högre andel elproduktion som varierar utifrån väderlek, vilket är naturligt när elen i stor utsträckning kommer från vindkraft och solenergi. Därför behöver systemet balanseras på ett sätt som gör att vi både kan utnyttja de tillfällen då det produceras stora mängder billig förnybar el och kan balansera när det inte blåser. Systemet måste helt enkelt bli smartare och mer flexibelt och inkludera mer energilagring. För att stimulera utvecklingen av olika sorters lagring

av energi behövs ett stöd samt en nationell strategi. Sverige har dessutom goda förutsättningar för att producera elektrobränslen. För att snabba på utvecklingen vill Miljöpartiet se ett introduktionsstöd samt snabbt möjliggöra för elektrobränslen att delta i reduktionsplikten som en övergångslösning i väntan på full elektrifiering av fordonsparken.

Med redan existerande teknik kan exempelvis laddning av elfordon och uppvärmning av hus med värmepumpar förläggas till den tid då priset på el är lågt och tillgängligheten i nätet god. Potentialen för efterfrågefleksibilitet kommer att öka när fler sektorer i samhället elektrifieras. För att underlätta för aktörer att vara flexibla ska kostnaden för effekt tydligt framgå för kunden. Elbehoven till industrins utfasning av fossilt kol kommer i stor utsträckning att gå till vätgas. Därför behövs även ett proaktivt arbete för den nya vätgasinфраstruktur som byggs upp. I takt med att industrin elektrifieras kan till exempel vätgaslager och smart styrning av industriprocesser bidra till ytterligare flexibilitet och energilagring.

Elnätet behöver också balanseras lokalt. Därför behöver elmarknaden utvecklas och kompletteras med lokala och regionala marknader som möjliggör bland annat att du som elkund enklare kan sälja ditt överskott genom att mata tillbaka el från ett batteri hemma, exempelvis i din bil, när elpriset är högt eller det är brist på kapacitet i elnätet. För att möjliggöra detta tekniskt bör laddboxar som installeras genom det gröna teknikavdraget och som uppfyller standarden ISO 15118 få ett högre avdrag, 75 %. Vidare bör hinder undanröjas för att överföra egenproducerad el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller på närliggande fastigheter.

Dagens utformning av elskatten är hämmande för kundernas flexibilitet då prisskillnaden mellan olika timmar jämnas ut eller kostnaden för el utgörs av nästan enbart skatt och nätavgift de billigaste timmarna. En dynamisk elskatt, där skatten sänks när elen är billig, skulle öka incitamenten att vara flexibel och skynda på investeringar i smart styrutrustning.

Även nättarifferna behöver bli mer dynamiska och ge incitament att styra elanvändning till timmar då kapaciteten i elnäten är god. Kostnaderna för att stimulera efterfrågefleksibilitet är relativt små. Ofta krävs endast en enkel styrutrustning, vars kostnad är liten i förhållande till att investera i exempelvis en ny värmepump eller utbyggnad av elnätet. För att utveckla den reglering som är mest effektiv kan ”testbäddar” där undantag från dagens elmarknadsregleringar införs; för att frigöra potentialen för alla dessa flexibilitetsresurser bör Sverige sätta ett mål.

I några av Sveriges större städer och tillväxtregioner är kapacitetsbristen allvarlig. Lösningen är tredelad: mer kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet, mer lokal kraftproduktion och en mer flexibel produktion och konsumtion. I regioner med kapacitetsbrist är lokal elproduktion som till exempel kraftvärme extra viktigt för effektbalansen. Detta bör återspeglas ekonomiskt. Här behövs en nationell strategi för värme- och kraftvärmesektorns roll i elsystemet.

Linus Lakso (MP)

Elin Söderberg (MP)

Daniel Helldén (MP)

Katarina Luhr (MP)

Emma Nohrén (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Jan Riise (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Jacob Risberg (MP)